

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 9ης Νοεμβρίου 2010*

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-57/09 και C-101/09,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) με τις από 14 Οκτωβρίου και 25 Νοεμβρίου 2008 αποφάσεις, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 10 Φεβρουαρίου και 13 Μαρτίου 2009 αντίστοιχα, στο πλαίσιο των δικών

Bundesrepublik Deutschland

κατά

B (C-57/09),

D (C-101/09),

παρισταμένων των:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht (C-57/09
και C-101/09),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Bundesbeauftragter für Asylangelegenheiten beim Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (C-101/09),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, Α. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, Κ. Lenaerts και J.-C. Bonichot, προέδρους τμήματος, Α. Borg Barthet, Μ. Pešič, U. Lohmus και L. Bay Larsen (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Μαρτίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Β, εκπροσωπούμενος από τον R. Meister, Rechtsanwalt,

— ο D, εκπροσωπούμενος από τους H. Jacobi και H. Odendahl, Rechtsanwälte,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma, J. Möller και N. Graf Vitzthum,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και B. Beaupère-Manokha,

- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Wissels,

- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Falk και τον A. Engman,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον S. Ossowski, επικουρούμενο από τον T. Eicke, barrister,

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις M. Κοντού-Durande και S. Grünheid,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1 Ιουνίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Οι αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία, πρώτον, του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως

προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ L 304, σ. 12, και διορθωτικό, ΕΕ 2005, L 204, σ. 24, στο εξής: οδηγία), και, δεύτερον, του άρθρου 3 της ίδιας οδηγίας.

- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ της Bundesrepublik Deutschland (Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας), εκπροσωπούμενης από το Bundesministerium des Inneren (Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εσωτερικών), το οποίο εκπροσωπείται με τη σειρά του από την Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων, στο εξής: Bundesamt), και των B (C-57/09) και D (C-101/09), Τούρκων υπηκόων κουρδικής καταγωγής, σχετικά, αφενός, με την απόρριψη από το Bundesamt της υποβληθείσας από τον B αιτήσεως χορηγήσεως ασύλου και, αφετέρου, την ανάκληση από την ίδια αρχή του καθεστώτος του πρόσφυγα στο οποίο είχε υπαχθεί ο D.

Το νομικό πλαίσιο

Διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων

- 3 Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων υπογράφηκε στη Γενεύη την 28η Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations Unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)], και τέθηκε σε ισχύ την 22α Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο για το καθεστώς των προσφύγων που υιοθετήθηκε στη Νέα Υόρκη την 31η Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

- 4 Έχοντας ορίσει μεταξύ άλλων την έννοια του «πρόσφυγα» για τους σκοπούς της Συμβάσεως, το άρθρο 1 του τμήματος Α προβλέπει στο μέρος ΣΤ΄:

«Αι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευη τις ότι:

[...]

β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης·

γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών.»

- 5 Το άρθρο 33 της Συμβάσεως της Γενεύης με τίτλο «Απαγόρευσις απελάσεως ή επαναπροωθήσεως» ορίζει:

«1. Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Το εκ της παρούσης διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδικώς καταδικασθή δι' ιδιαιτέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν».

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

- 6 Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), προβλέπει στο άρθρο 3:

«Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση.»

Τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

- 7 Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη, την Ουάσινγκτον και την Πενσυλβανία, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε, στις 28 Σεπτεμβρίου 2001, βάσει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το ψήφισμα 1373 (2001).
- 8 Στο προοίμιο του ψηφίσματος αυτού επισημαίνεται εκ νέου «η ανάγκη να αντιμετωπισθούν με όλα τα μέσα, σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οι απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τις οποίες συνιστούν οι πράξεις τρομοκρατίας».
- 9 Κατά το σημείο 5 του ψηφίσματος αυτού, «οι τρομοκρατικές ενέργειες, μέθοδοι ή πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές του [ΟΗΕ] και [...] η ενσυνείδητη χρηματοδότηση και οργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών ή η υποκίνηση αυτών αντιβαίνουν ομοίως προς τους σκοπούς και τις αρχές του [ΟΗΕ]».

- 10 Στις 12 Νοεμβρίου 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε το ψήφισμα 1377 (2001), στο οποίο «[υ]πογραμμίζει ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες, μέθοδοι ή πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ότι η ενσυνείδητη χρηματοδότηση και οργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών ή η υποκίνηση αυτών αντιβαίνουν ομοίως προς τους σκοπούς και τις αρχές [του]».

Η νομοθεσία της Ένωσης

Η οδηγία

- 11 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η Σύμβαση της Γενεύης συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος προστασίας των προσφύγων.
- 12 Η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει ότι κύριος σκοπός της οδηγίας είναι, αφενός, να διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας και, αφετέρου, να διασφαλίζει ότι τα εν λόγω πρόσωπα έχουν πρόσβαση σε ελάχιστο επίπεδο παροχών σε όλα τα κράτη μέλη.

13 Η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενείς, η παραμονή των οποίων στο έδαφος των κρατών μελών επιτρέπεται όχι για λόγους οφειλομένους στην ανάγκη διεθνούς προστασίας, αλλά βάσει διακριτικής ευχέρειας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνοιας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.»

14 Η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει ότι αυτή σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που κατοχυρώνει, ιδίως, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, σκοπεί να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του δικαιώματος ασύλου των αιτούντων άσυλο.

15 Η δέκατη έκτη και η δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζουν τα εξής:

«(16) Είναι σκόπιμη η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα, ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της Συμβάσεως της Γενεύης.

(17) Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των αιτούντων άσυλο ως προσφύγων κατά την έννοια του άρθρου 1 της Συμβάσεως της Γενεύης.»

16 Η εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει:

«Πράξεις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών εκτίθενται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με “μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας”, οι οποίες δηλώνουν ότι “οι τρομοκρατικές πράξεις, μέθοδοι και πρακτικές αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών” και ότι “η ενσυνείδητη χρηματοδότηση, ο σχεδιασμός και η εξώθηση σε τρομοκρατικές πράξεις αντιβαίνουν ομοίως στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών”.»

17 Κατά το πρώτο άρθρο της, η οδηγία αποσκοπεί στην καθιέρωση ελάχιστων απαιτήσεων, αφενός, για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας και, αφετέρου, για τον καθορισμό του περιεχομένου της παρεχόμενης προστασίας.

18 Δυνάμει του άρθρου 2 της οδηγίας, για τους σκοπούς αυτής, νοούνται ως:

α) “διεθνής προστασία”, το καθεστώς του πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας, όπως ορίζονται στα στοιχεία δ) και στ).

[...]

γ) “πρόσφυγας”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό

την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12.

- δ) “καθεστώς πρόσφυγα”, η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα.

[...]

- ζ) “αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας”, η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας, μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς.

[...]».

¹⁹ Το άρθρο 3 της οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις για να καθορίζουν το ποιος δικαιούται να θεωρηθεί πρόσφυγας ή πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές συνάδουν με την παρούσα οδηγία.»

20 Το άρθρο 12 της οδηγίας, με τίτλο «Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα», του Κεφαλαίου III αυτής, με τίτλο «Αναγνώριση προσώπου ως πρόσφυγα», ορίζει, στις παραγράφους του 2 και 3:

«2. Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα, όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι:

[...]

β) έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας, ήτοι κατά τον χρόνο έκδοσης άδειας διαμονής βασισμένης στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα· οι ιδιαίτερα σκληρές πράξεις, έστω και αν διαπράττονται με υποτιθέμενο πολιτικό στόχο, μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα·

γ) είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

3. Η παράγραφος 2 τυγχάνει εφαρμογής σε άτομα τα οποία είναι ηθικοί αυτουργοί ή συμμετέχουν άλλως στη διάπραξη των προβλεπομένων στην εν λόγω παράγραφο εγκλημάτων ή πράξεων.»

- 21 Τα άρθρα 13 και 18 της οδηγίας ορίζουν ότι τα κράτη μέλη χορηγούν το καθεστώς του πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας στους υπηκόους τρίτων κρατών μελών που πληρούν τους απαιτούμενους όρους, αντιστοίχως, στα κεφάλαια II και III ή II και V της ίδιας οδηγίας.
- 22 Το άρθρο 14 της οδηγίας, το οποίο έχει τίτλο «Ανάκληση, τερματισμός ή άρνηση ανανέωσης του καθεστώτος πρόσφυγα» και περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο IV με τίτλο «Καθεστώς πρόσφυγα», ορίζει:

«1. Όσον αφορά αιτήσεις διεθνούς προστασίας οι οποίες υποβάλλονται μετά την έναρξη ισχύος της παρούσης οδηγίας, τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς, το οποίο έχει χορηγηθεί από [το αρμόδιο] κυβερνητικό, διοικητικό, δικαστικό ή οιοδήποτε άλλο δικαστικό όργανο, εφόσον το πρόσωπο αυτό παύσει να είναι πρόσφυγας σύμφωνα με το άρθρο 11.

[...]

3. Τα κράτη μέλη ανακαλούν, τερματίζουν ή αρνούνται να ανανεώσουν το καθεστώς πρόσφυγα ενός υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς εάν, αφού του χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα, το οικείο κράτος μέλος αποδειξει ότι:

- α) το εν λόγω πρόσωπο θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί ή αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12·

[...]».

23 Το άρθρο 21 της οδηγίας, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο VII αυτής, με τίτλο «Περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας», ορίζει, στις παραγράφους του 1 και 2:

«1. Τα κράτη μέλη σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις.

2. Οσάκις δεν απαγορεύεται από τις διεθνείς υποχρεώσεις της παραγράφου 1, ένα κράτος μέλος δύναται να αναπροωθήσει πρόσφυγα, ανεξαρτήτως του αν αναγνωρίζεται επισήμως ως τέτοιος, όταν:

α) υφίστανται εύλογοι λόγοι για να θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται· ή

β) [όταν], δεδομένου ότι έχει καταδικασθεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος, συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού.»

24 Κατά τα άρθρα της 38 και 39, η οδηγία τέθηκε σε ισχύ στις 9 Νοεμβρίου 2004 και έπρεπε να μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη το αργότερο στις 10 Οκτωβρίου 2006.

Η κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ

- 25 Προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή το ψήφισμα 1373 (2001), το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε στις 27 Δεκεμβρίου 2001 την κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ, για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 93).
- 26 Το πρώτο άρθρο, παράγραφος 1, της προαναφερθείσας κοινής θέσης προβλέπει ότι αυτή εφαρμόζεται «στα πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις» και τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα της εν λόγω κοινής θέσης.
- 27 Κατά το άρθρο 1, παράγραφοι 2 και 3, της κοινής θέσης 2001/931, για τους σκοπούς αυτής, νοούνται ως:

«2. [...] πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις»,

- πρόσωπα που διαπράττουν ή αποπειρώνται να διαπράξουν τρομοκρατικές πράξεις ή συμμετέχουν στην τέλεση τρομοκρατικών πράξεων ή τις διευκολύνουν,
- ομάδες και οντότητες ιδιοκτησίας ή υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο των εν λόγω προσώπων και πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που ενεργούν εξ ονόματος ή κατ' εντολήν τέτοιων προσώπων, ομάδων, οντοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των κεφαλαίων που απορρέουν ή προέρχονται από ιδιοκτησία που ανήκει ή ελέγχεται άμεσα ή έμμεσα από τα πρόσωπα αυτά και τα συνδεδεμένα με αυτά πρόσωπα, ομάδες και οντότητες.

3. [...] «τρομοκρατική πράξη», μια από τις ακόλουθες εκ προθέσεως πράξεις η οποία, εκ της φύσεώς της ή των συνθηκών της, είναι δυνατόν να προσβάλει σοβαρά χώρα ή διεθνή οργανισμό, όπως ορίζεται ως αξιόποινη πράξη από το εθνικό δίκαιο, όταν ο δράστης την διαπράττει με σκοπό:

«[...]

iii) να αποσταθεροποιήσει σοβαρά ή να καταστρέψει τις θεμελιώδεις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού:

[...]

ια) η συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας, μεταξύ άλλων με την παροχή σε αυτήν πληροφοριών ή υλικών μέσων ή με τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της, έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι η συμμετοχή αυτή θα συμβάλει στις εγκληματικές δραστηριότητες της ομάδας.

[...]»

²⁸ Η κοινή θέση 2001/931 περιέχει παράρτημα με τίτλο «Πρώτος κατάλογος προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 1 [...]». Στον κατάλογο αυτόν δεν περιλαμβάνονταν αρχικά ούτε το ΔΗΚΡ/С ούτε ο ΡΚΚ.

²⁹ Το περιεχόμενο του παραρτήματος αυτού ενημερώθηκε από την κοινή θέση 2002/340/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 2ας Μαΐου 2002 (ΕΕ L 116, σ. 75).

- 30 Στο εν λόγω παράρτημα, όπως αυτό ενημερώθηκε, περιελήφθησαν στα σημεία 9 και 19 του τμήματος 2, με τίτλο «Ομάδες και οντότητες», αντιστοίχως, το «Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (PKK)» και ο «Επαναστατικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός/Μέτωπο (DHKP/C), [Devrimci Sol (Επαναστατική Αριστερά), Dev Sol]». Τις οργανώσεις αυτές διατήρησαν αργότερα στον κατάλογο του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 6, της κοινής θέσης 2001/931 οι μεταγενέστερες κοινές θέσεις του Συμβουλίου, τελευταία εκ των οποίων η απόφαση 2010/386/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2010, σχετικά με την ενημέρωση του καταλόγου προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που υπάγονται στα άρθρα 2, 3 και 4 της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ (ΕΕ L 178, σ. 28).

Η απόφαση-πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ

- 31 Το άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου 2002/475/JAI του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 164, σ. 3), υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεωρούνται ως εγκλήματα τρομοκρατίας οι εκ προθέσεως πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο αυτό, και οι οποίες είναι δυνατόν, εκ της φύσεως ή του συναφούς πλαισίου τους, να προσβάλλουν σοβαρά χώρα ή διεθνή οργανισμό, όταν ο δράστης τις διαπράττει για κάποιον από τους σκοπούς που απαριθμούνται επίσης στο εν λόγω άρθρο.
- 32 Το άρθρο 2 της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου, με τίτλο «Εγκλήματα σχετικά με τρομοκρατική ομάδα», ορίζει στην παράγραφο του 2:

«Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε οι εκ προθέσεως τελούμενες ακόλουθες πράξεις να επισύρουν ποινή:

[...]

- β) συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής ομάδας, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πληροφοριών ή υλικών μέσων ή κάθε μορφής χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων της, με επίγνωση του γεγονότος ότι η συμμετοχή αυτή θα συμβάλει στις εγκληματικές δραστηριότητες της τρομοκρατικής ομάδας.»

Η εθνική νομοθεσία

- 33 Το άρθρο 16α, παράγραφος 1, του Θεμελιώδους Νόμου (Grundgesetz) ορίζει:

«Οι πολιτικοί πρόσφυγες δικαιούνται ασύλου.»

- 34 Το άρθρο 1 του νόμου για τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου (Asylverfahrensgesetz, στο εξής: AsylVfG), όπως είχε στις 2 Σεπτεμβρίου 2008 (BGBl. 2008 I, σ. 1798), ορίζει ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται στους αλλοδαπούς που ζητούν προστασία ως πολιτικώς διωκόμενοι, κατά την έννοια του άρθρου 16α, παράγραφος 1, του Θεμελιώδους Νόμου ή της προστασίας κατά της δίωξης κατά τη Σύμβαση της Γενεύης.

- 35 Το άρθρο 2 του AsylVfG προβλέπει ότι οι δικαιούμενοι ασύλου απολαύουν, στο εθνικό έδαφος, του καθεστώτος που ορίζει η Σύμβαση της Γενεύης.

- 36 Το καθεστώς του πρόσφυγα προβλεπόταν αρχικά από το άρθρο 51 του νόμου για την είσοδο και παραμονή των αλλοδαπών στην επικράτεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet, στο εξής: Ausländergesetz).

- 37 Ο νόμος της 9ης Ιανουαρίου 2002 για την καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας (Gesetz zur Bekämpfung des internationalen Terrorismus, *BGBL.* 2002 I, σ. 361, στο εξής: Terrorismusbekämpfungsgesetz) εισήγαγε, για πρώτη φορά, στο άρθρο 51, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, του Ausländergesetz, σε ισχύ από τις 11 Ιανουαρίου 2002, τους λόγους αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα που προβλέπονται στο άρθρο 1, τμήμα ΣΤ', της Συμβάσεως της Γενεύης.
- 38 Με τον νόμο της 19ης Αυγούστου 2007 για τη μεταφορά των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί του δικαιώματος διαμονής και ασύλου, (Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union, *BGBL.* 2007 I, σ. 1970), που τέθηκε σε ισχύ στις 28 Αυγούστου 2007, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μετέφερε, μεταξύ άλλων, την οδηγία στην εσωτερική έννομη τάξη της.
- 39 Επί του παρόντος, οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί κάποιος πρόσφυγας ορίζονται στο άρθρο 3 του AsylVfG. Κατά τις παραγράφους 1 και 2 αυτού:

«(1) Αλλοδαπός θεωρείται πρόσφυγας κατά την έννοια της [Συμβάσεως της Γενεύης] όταν, εντός της χώρας της οποίας είναι υπήκοος, εκτίθεται στις απειλές που παρατίθενται στο άρθρο 60, παράγραφος 1, του νόμου για τη διαμονή, την εργασία και την ένταξη των αλλοδαπών στην Ομοσπονδία (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet, στο εξής: Aufenthaltsgesetz) [...]

(2) Αλλοδαπός αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια της παραγράφου 1, όταν υφίστανται σοβαρές υπόνοιες ότι:

[...]

2. έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της εθνικής επικρατείας πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας, ιδίως δε πράξη ωμής βίας, έστω και αν για τη διάπραξη του εγκλήματος αυτού γίνεται επίκληση πολιτικού κινήτρου, ή
3. έχει τελέσει πράξεις που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Το πρώτο εδάφιο εφαρμόζεται και επί των αλλοδαπών που υπήρξαν ηθικοί αυτουργοί ή μετέσχαν άλλως στην τέλεση των εν λόγω εγκλημάτων ή πράξεων.»

- ⁴⁰ Οι λόγοι αποκλεισμού που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 2, του AsylVfG έχουν αντικαταστήσει, από τις 28 Αυγούστου 2007, το άρθρο 60, παράγραφος 8, δεύτερη περίοδος, του Aufenthaltsgesetz, το οποίο, με τη σειρά του, αντικατέστησε το άρθρο 51, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, του Ausländerngesetz.
- ⁴¹ Το άρθρο 60, παράγραφος 1, του Aufenthaltsgesetz, όπως ο νόμος αυτός δημοσιεύθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2008 (*BGBI.* 2008 I, σ. 162), ορίζει:

«Κατ' εφαρμογή της Συμβάσεως [της Γενεύης], αλλοδαπός δεν μπορεί να εκδιωχθεί σε άλλο κράτος στο οποίο απειλείται η ζωή του ή η ελευθερία του, λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, συμμετοχής σε κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. [...]»

- ⁴² Το άρθρο 73, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του AsylVfG προβλέπει ότι «[τ]ο δικαίωμα ασύλου και το καθεστώς πρόσφυγα ανακαλούνται αμελλητί όταν παύσουν να πληρούνται οι όροι που δικαιολογούν την αναγνώρισή τους».

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-57/09

- 43 Στα τέλη του 2002, ο B, γεννηθείς το 1975, μετέβη στη Γερμανία, όπου ζήτησε να του χορηγηθεί άσυλο και να τύχει της προστασίας της οποίας απολαύουν οι πρόσφυγες καθώς και, επικουρικώς, να απαγγελθεί απαγόρευση απελάσεώς του στην Τουρκία.
- 44 Προς στήριξη της αιτήσεώς του, ανέφερε μεταξύ άλλων ότι στην Τουρκία διέκειτο φίλα προς την Dev Sol (εν τω μεταξύ: DHKP/C) από μαθητής και από τα τέλη του 1993 έως τις αρχές του 1995 υποστήριζε τον ένοπλο αντάρτικο αγώνα στα βουνά.
- 45 Μετά τη σύλληψή του τον Φεβρουάριο του 1995 υπέστη σοβαρές σωματικές κακώσεις και υποβλήθηκε σε βασανιστήρια προκειμένου να προβεί σε ομολογία.
- 46 Τον Δεκέμβριο του 1995 καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη.
- 47 Το 2001, και ενώ ήταν έγκλειστος, καταδικάστηκε εκ νέου σε ισόβια κάθειρξη μετά την ανάληψη ευθύνης για τον φόνο ενός συγκρατουμένου του για τον οποίο υπήρχαν υπόνοιες ότι ήταν καταδότης.

- 48 Τον Δεκέμβριο του 2002 εκμεταλλεύτηκε την υπό όρους απόλυσή του επί έξι μήνες λόγω προβλημάτων υγείας, εγκατέλειψε την Τουρκία και κατέφυγε στη Γερμανία.
- 49 Με την από 14 Σεπτεμβρίου 2004 απόφασή του, το Bundesamt απέρριψε το αίτημα ασύλου του Β ως προδήλως αβάσιμο και διαπίστωσε ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Ausländergesetz. Η αρχή αυτή έκρινε ότι, έχοντας διαπράξει σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα, ο Β ενέπιπτε στη δεύτερη περίπτωση αποκλεισμού του άρθρου 51, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, του Ausländergesetz (εν συνεχεία, άρθρου 60, παράγραφος 8, δεύτερη περίοδος, του Aufenthaltsgesetz και, τέλος, άρθρου 3, παράγραφος 2, σημείο 2, του Asylverfahrensgesetz).
- 50 Στην ίδια απόφαση το Bundesamt διαπίστωσε, εξάλλου, ότι δεν συνέτρεχε κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο κανένας λόγος που να εμποδίζει την απέλαση του Β προς την Τουρκία και αποφάνθηκε υπέρ της απελάσεως του προς τη χώρα αυτή.
- 51 Με την από 13 Ιουνίου 2006 απόφαση, το Verwaltungsgericht Gelsenkirchen (διοικητικό πρωτοδικείο του Gelsenkirchen) ακύρωσε την απόφαση του Bundesamt και υποχρέωσε την αρχή αυτή να χορηγήσει άσυλο στον Β και να απαγορεύσει την απέλασή του προς την Τουρκία.
- 52 Με την από 27 Μαρτίου 2007 απόφαση το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας) απέρριψε την ασηθείσα από το Bundesamt έφεση κατά της αποφάσεως αυτής, κρίνοντας ότι έπρεπε να θεωρήσει τον Β πρόσφυγα, κατά το άρθρο 16α του Grundgesetz, καθώς και να τον υπαγάγει στο καθεστώς του πρόσφυγα.

- 53 Συγκεκριμένα, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι μοναδικός σκοπός του λόγου αποκλεισμού που προβάλλει το Bundesamt είναι η επιβολή κυρώσεων για σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα το οποίο διαπράχθηκε στο παρελθόν, αλλά και η αποτροπή του κινδύνου που ενδέχεται να αποτελεί ο αιτών για το κράτος μέλος υποδοχής και ότι η εφαρμογή του προϋποθέτει σφαιρική εξέταση εκάστης περιπτώσεως υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.
- 54 Το Bundesamt άσκησε αναίρεση (Revision) ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht (ομοσπονδιακού διοικητικού δικαστηρίου), προβάλλοντας εφαρμογή της δεύτερης και της τρίτης περιπτώσεως αποκλεισμού του άρθρου 60, παράγραφος 8, δεύτερη περίοδος, του Aufenthaltsgesetz (και εν τω μεταξύ άρθρο 3, παράγραφος 2, σημεία 2 και 3, του AsylVfG) και ισχυριζόμενο ότι, εν αντιθέσει προς την εκτίμηση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, αμφότεροι οι λόγοι αποκλεισμού δεν απαιτούν ούτε την ύπαρξη κινδύνου για την ασφάλεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ούτε εξέταση της συγκεκριμένης περιπτώσεως βάσει της αρχής της αναλογικότητας.
- 55 Άλλωστε, κατά το Bundesamt, οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας ανήκουν στις θεμελιώδεις αρχές από τις οποίες δεν επιτρέπεται να παρεκκλίνουν τα κράτη μέλη, κατά το άρθρο 3 αυτής.

Η υπόθεση C-101/09

- 56 Από τον Μάιο του 2001, ο D, γεννηθείς το 1968, διαμένει στη Γερμανία, στην οποία ζήτησε άσυλο στις 11 Μαΐου 2001.

- 57 Προς στήριξη της αιτήσεώς του, δήλωσε ότι το 1990 κατέφυγε στα βουνά, προκειμένου να προσχωρήσει στο ΡΚΚ. Υπήρξε μαχητής στο αντάρτικο και υψηλόβαθμο στέλεχος του ΡΚΚ. Στα τέλη του 1998, το ΡΚΚ τον απέστειλε στο Βόρειο Ιράκ.
- 58 Λόγω πολιτικής ρήξεως με την ηγεσία του ΡΚΚ αποχώρησε από το εν λόγω κόμμα τον Μάιο του 2000, δεχόμενος έκτοτε απειλές. Παρέμεινε περίπου ένα ακόμη έτος στο Βόρειο Ιράκ, χωρίς όμως να είναι ασφαλής.
- 59 Το Bundesamt του παρέσχε άσυλο, τον Μάιο του 2001, και τον υπήγαγε σε καθεστώς πρόσφυγα βάσει της ισχύουσας κατά τον χρόνο εκείνο νομοθεσίας.
- 60 Κατόπιν της θέσεως σε ισχύ του Terrorismusbekämpfungsgesetz, το Bundesamt κίνησε διαδικασία ανακλήσεως του δικαιώματος ασύλου και με την από 6 Μαΐου 2004 απόφαση ανακάλεσε δυνάμει του άρθρου 73, παράγραφος 1, του AsylVfG, το δικαίωμα ασύλου και το καθεστώς του πρόσφυγα. Η αρχή αυτή έκρινε ότι υφίσταντο βάσιμες υπόνοιες ότι ο D είχε διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της Γερμανίας και ότι ήταν ένοχος πράξεων οι οποίες αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.
- 61 Με την από 29 Νοεμβρίου 2005 απόφαση, το Verwaltungsgericht Gelsenkirchen ακύρωσε την εν λόγω απόφαση ανακλήσεως.
- 62 Η ασκηθείσα από το Bundesamt έφεση κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε από το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein Westfalen με την από 27 Μαρτίου 2007 απόφαση. Το εν λόγω δικαστήριο, με σκεπτικό ανάλογο προς αυτό της εκδοθείσας την ίδια ημέρα αποφάσεως για τον Β, έκρινε ότι οι προβλεπόμενοι από την εθνική νομοθεσία λόγοι αποκλεισμού δεν ετύγχαναν εφαρμογής ούτε στην περίπτωση του D.

- 63 Το Bundesamt άσκησε αναίρεση (Revision) κατά της αποφάσεως αυτής, προβάλλοντας, κατ' ουσία, λόγους αναίρέσεως ανάλογους προς τους λόγους που προβλήθησαν προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως που ασκήθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως του B.

Τα προδικαστικά ερωτήματα και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

- 64 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά τις διαπιστώσεις του εφετείου, από τις οποίες αυτό δεσμεύεται, οι αναιρεσίβλητοι στην κύρια δίκη δεν θα ήταν επαρκώς ασφαλείς έναντι νέων διώξεων σε περίπτωση επανόδου στη χώρα καταγωγής τους. Εξ αυτού συνάγει ότι πληρούνται οι θετικές προϋποθέσεις προκειμένου να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα στις δύο υποθέσεις. Εντούτοις, οι αιτούντες δεν θα μπορέσουν να αποκτήσουν την ιδιότητα αυτή αν τυγχάνει εφαρμογής ένας από τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.
- 65 Το εν λόγω δικαστήριο διευκρινίζει ότι, σε περίπτωση εφαρμογής ενός από τους λόγους αποκλεισμού, βασίμως θα χορηγηθεί στους αναιρεσίβλητους στην κύρια δίκη δικαίωμα ασύλου δυνάμει του άρθρου 16α του Grundgesetz, που δεν αποκλείει καμία κατηγορία προσώπων από το δικαίωμα αυτό.
- 66 Τέλος, επισημαίνει ότι ούτε τυχόν αποκλεισμός δυνάμει του άρθρου 12 της οδηγίας ούτε η διαπίστωση ενδεχόμενης συμβατότητας μεταξύ του άρθρου 16α του Grundgesetz και της οδηγίας συνεπάγεται κατ' ανάγκη απώλεια του δικαιώματος των αναιρεσίβλητων στην κύρια δίκη να διαμένουν στη Γερμανία.
- 67 Στο πλαίσιο αυτό το Bundesverwaltungsgericht αποφάσισε να αναστείλει την έκδοση αποφάσεως και να υποβάλει στο Δικαστήριο, για εκάστη των υποθέσεων, τα

ακόλουθα πέντε προδικαστικά ερωτήματα, ελαφρώς διαφορετικά διατυπωμένα, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της κάθε υποθέσεως:

- «1) Συνιστά σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα ή πράξη αντίθετη προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας [...], η περίπτωση κατά την οποία [:]
- [-] ο αιτών άσυλο αποτελούσε μέλος οργάνωσης η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων του παραρτήματος της κοινής θέσεως [...], ο δε αιτών είχε στηρίζει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργάνωσης αυτής [(υπόθεση C-57/09)];
- [-] ο αλλοδαπός ενεπλάκη επί μακρόν, ως μαχητής και στέλεχος, και, επί διάστημα, ως μέλος του επιτελείου, σε οργάνωση (εν προκειμένω: το ΡΚΚ), η οποία, στο πλαίσιο του ένοπλου αγώνα της κατά του κράτους (εν προκειμένω: της Τουρκίας), χρησιμοποίησε επανειλημμένως, μεταξύ άλλων, τρομοκρατικές μεθόδους και η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων του παραρτήματος της κοινής θέσεως [2001/931], ο δε αλλοδαπός έχει στηρίζει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργάνωσης αυτής από ηγετική θέση [(υπόθεση C-101/09)];
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: προϋποθέτει ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' [ή] γ', της οδηγίας [...] ότι ο αιτών εξακολουθεί να αποτελεί κίνδυνο;
- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα: προϋποθέτει ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' [ή] γ', της οδηγίας έλεγχο τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας στη συγκεκριμένη περίπτωση;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τρίτο ερώτημα:

α) Πρέπει στο πλαίσιο του ελέγχου τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο αλλοδαπός απολαύει προστασίας έναντι απελάσεως από τη χώρα δυνάμει του άρθρου 3 της [ΕΣΔΑ] ή δυνάμει διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας;

β) Είναι ο αποκλεισμός δυσανάλογος μόνο σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις;

5) Μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει με την οδηγία [...], κατά την έννοια του άρθρου της 3, το γεγονός ότι, [:]

[–] παρά τη συνδρομή λόγου αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της ανωτέρω οδηγίας, ο αιτών δικαιούται ασύλου δυνάμει εθνικών συνταγματικών διατάξεων [(υπόθεση C-57/09)];

[–] παρά τη συνδρομή λόγου αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας και παρά την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, της οδηγίας, ο αλλοδαπός εξακολουθεί να δικαιούται ασύλου βάσει εθνικών συνταγματικών διατάξεων [(υπόθεση C-101/09)];»

⁶⁸ Με την από 4 Μαΐου 2009 διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου, αποφασίσθηκε η συνεκδίκηση των υποθέσεων C-57/09 και C-101/09 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και την έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 69 Στις υποθέσεις της κύριας δίκης, το Bundesamt εξέδωσε τις επίμαχες αποφάσεις βάσει της εφαρμοστέας νομοθεσίας πριν τη θέση σε ισχύ της οδηγίας, ήτοι πριν τις 9 Νοεμβρίου 2004.
- 70 Οι εν λόγω αποφάσεις συνεπεία των οποίων το αιτούν Δικαστήριο υπέβαλε τα υπό κρίση προδικαστικά ερωτήματα, δεν καλύπτονται επομένως *ratione temporis* από την οδηγία.
- 71 Εντούτοις, υπενθυμίζεται ότι, εφόσον τα εθνικά δικαστήρια υποβάλλουν ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο οφείλει καταρχήν να αποφανθεί. Πράγματι, ούτε από το γράμμα των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ ούτε από το αντικείμενο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 ΕΚ διαδικασίας προκύπτει ότι πρόθεση των συντακτών της Συνθήκης ήταν να αποκλείσουν από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν οδηγία, στην ειδική περίπτωση κατά την οποία το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους παραπέμπει στο περιεχόμενο των διατάξεων της οδηγίας αυτής προκειμένου να προσδιοριστούν οι κανόνες που θα εφαρμοστούν σε αμιγώς εσωτερικής φύσεως κατάσταση του κράτους αυτού. Σε τέτοια περίπτωση, υφίσταται οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης να ερμηνεύονται ομοιόμορφα οι διατάξεις που συμπίπτουν με διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζονται, προκειμένου να αποφεύγονται στο μέλλον ερμηνευτικές αποκλίσεις (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, *Salahadin Abdulla* κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-1493, σκέψη 48).
- 72 Στις υπό κρίση υποθέσεις της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο υπογράμμισε ότι ο *Terrorismusbekämpfungsgesetz* εισήγαγε στο εθνικό δίκαιο λόγους αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα οι οποίοι αντιστοιχούν κατ' ουσία στους λόγους που προβλέπει το άρθρο 1, τμήμα ΣΤ', της Συμβάσεως της Γενεύης. Δεδομένου ότι και οι λόγοι αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας αντιστοιχούν κατ' ουσία στους λόγους του άρθρου 1, τμήμα ΣΤ', το Bundesamt εξέτασε και εφάρμοσε

στις δύο επίμαχες αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν τη θέση σε ισχύ της οδηγίας τους λόγους αποκλεισμού που αντιστοιχούν κατ' ουσία σε εκείνους που εισήχθησαν μεταγενέστερα στην οδηγία.

73 Εξάλλου, όσον αφορά την απόφαση του Bundesamt να ανακαλέσει την απόφαση με την οποία είχε υπαχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα ο D, επισημαίνεται ότι το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας επιβάλλει στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να ανακαλούν το καθεστώς πρόσφυγα κάθε αιτούντος, εφόσον αποδεικνύουν, μετά τη υπαγωγή του στο καθεστώς, ότι «θα έπρεπε να είχε αποκλεισθεί ή αποκλείεται» από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας.

74 Ειδικότερα, σε αντίθεση προς τον λόγο ανακλήσεως του άρθρου 14, παράγραφος 1, της οδηγίας, ο λόγος ανακλήσεως της παραγράφου 3, στοιχείο α', του εν λόγω άρθρου δεν συναρτάται με μεταβατικό καθεστώς και δεν μπορεί να περιοριστεί στις αιτήσεις που υποβλήθηκαν ή στις αποφάσεις που εκδόθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ της οδηγίας. Επίσης δεν έχει τον προαιρετικό χαρακτήρα των λόγων ανακλήσεως της παραγράφου 4 του ίδιου άρθρου.

75 Υπό αυτές τις συνθήκες, πρέπει να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- ⁷⁶ Η οδηγία εκδόθηκε βάσει ιδίως του άρθρου 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο γ', ΕΚ, δυνάμει του οποίου το Συμβούλιο όφειλε να θεσπίσει μέτρα περί ασύλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και άλλες σχετικές συμβάσεις, όσον αφορά τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων.
- ⁷⁷ Από την τρίτη, τη δέκατη έκτη και τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού συστήματος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Συμβάσεως αυτής, έχοντας ως βάση κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια (αποφάσεις Salahadin Abdulla κ.λπ., προπαρατεθείσα σκέψη 52, και της 17ης Ιουνίου 2010, C-31/09, Bolbol, Συλλογή 2010, σ. I-5539, σκέψη 37).
- ⁷⁸ Οι διατάξεις της οδηγίας πρέπει, επομένως, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού αυτής, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές σχετικές συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 63, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, ΕΚ, νυν άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Όπως προκύπτει από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, κατά την ερμηνεία αυτή δεν πρέπει να προσβάλλονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι αρχές που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη των

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (προπαρατεθείσες αποφάσεις Salahadin Abdulla κ.λπ., σκέψεις 53 και 54, καθώς και Bolbol, σκέψη 38).

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 79 Με το πρώτο ερώτημα που υποβλήθηκε σε εκάστη των υποθέσεων, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσία, αν πρόκειται για «σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα» ή για «πράξεις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας, όταν ο αιτών είναι μέλος οργανώσεως η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων του παραρτήματος της κοινής θέσεως 2001/931 λόγω της αναμειγυρής της σε τρομοκρατικές πράξεις, ο δε αιτών είχε στηρίξει ενεργά τον ένοπλο αγώνα της οργανώσεως αυτής, εν προκειμένω από ηγετική θέση.
- 80 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, με το οποίο ζητείται να προσδιοριστεί κατά πόσο η συμμετοχή προσώπου σε οργάνωση που περιλαμβάνεται στον προαναφερθέντα κατάλογο εμπίπτει στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ' της οδηγίας, πρέπει να εξεταστεί αν οι πράξεις τέτοιου είδους οργανώσεως είναι δυνατό να εμπίπτουν, όπως κρίνει το αιτούν δικαστήριο, στις κατηγορίες των σοβαρών εγκλημάτων και των πράξεων που προβλέπουν, αντιστοίχως, τα ως άνω στοιχεία β' και γ'.
- 81 Καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι πράξεις τρομοκρατικού χαρακτήρα, που χαρακτηρίζονται από την άσκηση βίας σε άμαχο πληθυσμό, έστω και αν τελούνται προς εξυπηρέτηση τυχόν πολιτικού σκοπού, πρέπει να θεωρούνται σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα κατά την έννοια του εν λόγω στοιχείου β'.

- 82 Δεύτερον, όσον αφορά τις αντιβαίνουσες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών πράξεις του στοιχείου γ', του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, αυτές εκτίθενται, κατά την εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με «μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας».
- 83 Στις αποφάσεις αυτές συγκαταλέγονται τα ψηφίσματα 1373 (2001) και 1377 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, από τα οποία προκύπτει ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας εκκινεί από την αρχή ότι οι πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας, ανεξαρτήτως της συμμετοχής κάποιου κράτους, αντιβαίνουν εν γένει στους σκοπούς και στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.
- 84 Εξ αυτών συνάγεται ότι, όπως υποστήριξαν, στις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν στο Δικαστήριο, όλες οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν τέτοιες παρατηρήσεις και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν να εφαρμόσουν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας και σε πρόσωπα τα οποία, στο πλαίσιο της συμμετοχής τους σε οργάνωση που περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931, αναμείχθηκαν σε πράξεις τρομοκρατίας διεθνών διαστάσεων.
- 85 Περαιτέρω, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση συνεπάγεται ότι τα εν λόγω πρόσωπα εμπίπτουν στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας, σε περίπτωση που είχαν στηρίξει ενεργά τον ένοπλο αγώνα της οργανώσεως αυτής, εν προκειμένω από ηγετική θέση.
- 86 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας, όπως εξάλλου και το άρθρο 1, τμήμα ΣΤ', στοιχεία β' και γ', της Συμβάσεως της Γενεύης, επιτρέπει τον αποκλεισμό προσώπου από το καθεστώς του πρόσφυγα, μόνον όταν υπάρχουν «σοβαροί λόγοι» να πιστεύεται ότι «έχει διαπράξει» σοβαρό μη

πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας ή «είναι ένοχος» πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

- 87 Από το γράμμα των εν λόγω διατάξεων της οδηγίας προκύπτει ότι η αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους μπορεί να τις εφαρμόσει μόνο μετά από αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων τα οποία γνωρίζει, για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να κρίνει αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι οι πράξεις του αιτούντος, ο οποίος πληροί, εξάλλου, τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα, εμπίπτουν σε μία από τις δύο περιπτώσεις αποκλεισμού.
- 88 Συνεπώς, κατά πρώτον, παρότι οι πράξεις οργανώσεως η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931 λόγω της αναμειγυρής της σε τρομοκρατικές πράξεις μπορούν να συσχετιστούν με έκαστο εκ των λόγων αποκλεισμού των στοιχείων β' και γ' του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, το γεγονός απλώς και μόνον ότι ο αιτών υπήρξε μέλος τέτοιου είδους οργανώσεως δεν μπορεί να συνεπάγεται αυτομάτως τον αποκλεισμό του από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει των εν λόγω διατάξεων.
- 89 Ειδικότερα, δεν υφίσταται ευθεία σχέση μεταξύ της κοινής θέσης 2001/931 και της οδηγίας όσον αφορά τους επιδιωκόμενους σκοπούς, και δεν δικαιολογείται η αρμόδια αρχή, όταν προτίθεται να εξαιρέσει πρόσωπο από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, να βασίζεται αποκλειστικώς στη συμμετοχή του σε οργάνωση που περιλαμβάνεται σε κατάλογο που καταρτίστηκε εκτός του πλαισίου που καθιέρωσε η οδηγία τηρουμένης της Συμβάσεως της Γενεύης.
- 90 Εντούτοις, η συμπερίληψη οργανώσεως σε κατάλογο όπως ο κατάλογος του παραρτήματος της κοινής θέσης 2001/931 καθιστά δυνατή την απόδειξη του τρομοκρατικού χαρακτήρα της οργανώσεως, μέλος της οποίας υπήρξε ο αιτών, στοιχείο που η αρμόδια αρχή πρέπει να λαμβάνει υπόψη, όταν ελέγχει, καταρχάς, αν η οργάνωση

αυτή τέλεσε πράξεις που εμπίπτουν στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ' της οδηγίας.

- 91 Συναφώς, αξίζει να σημειωθεί ότι οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες συμπεριλήφθηκαν στον εν λόγω κατάλογο οι δύο οργανώσεις, μέλη των οποίων ήταν οι αναιρεσιβαλλόμενοι στην κύρια δίκη, δεν είναι δυνατό να συγκριθούν με την κατ' ιδίαν αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων που πρέπει να προηγείται κάθε απόφασης αποκλεισμού προσώπου από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας.
- 92 Κατά δεύτερον, και αντιθέτως προς όσα προβάλλει η Επιτροπή, ούτε η συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής οργάνωσης κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο β', της απόφασης-πλαίσιου 2002/475 εμπίπτει κατ' ανάγκη και αυτομάτως στους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας.
- 93 Ειδικότερα, όχι μόνον η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο, όπως και η κοινή θέση 2001/931, εκδόθηκε σε διαφορετικό πλαίσιο από αυτό της οδηγίας, το οποίο είναι κατ' ουσίαν ανθρωπιστικό, αλλά η εκ προθέσεως τελούμενη πράξη της συμμετοχής στις δραστηριότητες τρομοκρατικής οργάνωσης, που ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β', της εν λόγω απόφασης-πλαίσιου και την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να καθιστούν κολάσιμη στα εθνικά τους δίκαια, δεν μπορεί να συνεπάγεται την αυτόματη εφαρμογή των λόγων αποκλεισμού του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας, που προϋποθέτουν την πλήρη εξέταση όλων των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε περιπτώσεως.
- 94 Από όλες αυτές τις περιστάσεις προκύπτει ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα προσώπου που ήταν μέλος οργάνωσης η οποία εφαρμόζει τρομοκρατικές μεθόδους εξαρτάται από κατ' ιδίαν έλεγχο συγκεκριμένων γεγονότων που παρέχει τη δυνατότητα να διαπιστωθεί αν υφίστανται σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του εντός της συγκεκριμένης οργάνωσης, το πρόσωπο αυτό διέπραξε σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα ή είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, ή ότι είναι

ηθικός αυτουργός τέτοιου εγκλήματος ή τέτοιου είδους πράξεων ή μετέσχε άλλως στην τέλεση, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας.

- 95 Προκειμένου να θεωρηθεί ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των στοιχείων β' ή γ' του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, πρέπει να είναι δυνατό να καταλογισθεί στον αιτούντα, λαμβανομένων υπόψη των προδιαγραφών αποδείξεως που επιβάλλει η εν λόγω παράγραφος 2, μέρος της ευθύνης για τις πράξεις που τέλεσε η επίμαχη οργάνωση την περίοδο κατά την οποία αυτός ήταν μέλος της.
- 96 Η εν λόγω ατομική ευθύνη πρέπει να εκτιμηθεί με γνώμονα κριτήρια τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά.
- 97 Για τον σκοπό αυτόν, η αρμόδια αρχή οφείλει μεταξύ άλλων να εξακριβώσει την πραγματική φύση της συμμετοχής του αιτούντος στην τέλεση των εν λόγω πράξεων, τη θέση του στο εσωτερικό της οργάνωσης, τον βαθμό της γνώσεως που είχε ή όφειλε να έχει για τις δραστηριότητες της ομάδας, τον ενδεχόμενο εξαναγκασμό που υπέστη ή άλλους παράγοντες ικανούς να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του.
- 98 Αρχή που κατά τον έλεγχο αυτόν διαπιστώνει ότι ο αιτών, όπως ο D, κατείχε ηγετική θέση σε οργάνωση που εφαρμόζει τρομοκρατικές μεθόδους δύναται να θεωρήσει ότι αυτός έχει ατομική ευθύνη για τις πράξεις που τέλεσε η οργάνωση κατά την κρίσιμη περίοδο, πρέπει, εντούτοις, να εξετάσει το σύνολο των συναφών περιστάσεων πριν εκδώσει απόφαση περί αποκλεισμού του εν λόγω προσώπου από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας.

99 Ενόψει του συνόλου των προηγούμενων σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα που τέθηκε σε εκάστη των δύο υποθέσεων πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας έχει την έννοια ότι:

- το γεγονός ότι πρόσωπο ήταν μέλος οργανώσεως η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων του παραρτήματος της κοινής θέσεως 2001/931, λόγω της αναμειξιάς της σε τρομοκρατικές ενέργειες, και ότι είχε στηρίξει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργανώσεως αυτής δεν συνιστά αυτομάτως σοβαρό λόγο να πιστεύεται ότι το πρόσωπο αυτό έχει διαπράξει «τέτοιου είδους σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα» ή «πράξεις που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών»·
- η διαπίστωση, σε τέτοιου είδους πλαίσιο, ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι πρόσωπο διέπραξε τέτοιου είδους έγκλημα ή είναι ένοχος τέτοιων πράξεων εξαρτάται από κατά περίπτωση αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων προκειμένου να καθοριστεί αν οι πράξεις που τέλεσε η επίμαχη οργάνωση πληρούν τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι εν λόγω διατάξεις και αν μπορεί να καταλογισθεί σε αυτόν ατομική ευθύνη όσον αφορά την τέλεση των πράξεων αυτών, λαμβανομένων υπόψη των προδιαγραφών αποδείξεως που επιβάλλει το εν λόγω άρθρο 12, παράγραφος 2.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

100 Με το δεύτερο ερώτημα, σε εκάστη των υποθέσεων αυτών, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας εξαρτάται από το κατά πόσο ο αιτών εξακολουθεί να αποτελεί κίνδυνο για το κράτος μέλος υποδοχής.

101 Υπογραμμίζεται καταρχάς ότι, από την όλη οικονομία της οδηγίας, προκύπτει ότι ο ενεστώς κίνδυνος που αποτελεί ενδεχομένως ένας πρόσφυγας για το επίμαχο κράτος

μέλος λαμβάνεται υπόψη όχι στο πλαίσιο του άρθρου 12, παράγραφος 2, αλλά στο πλαίσιο, αφενός, του άρθρου 14, παράγραφος 4, στοιχείο α', κατά το οποίο το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να ανακαλέσει το καθεστώς στο οποίο υπήγαγε πρόσφυγα, όταν μπορεί να θεωρηθεί ευλόγως ότι το πρόσωπο αυτό αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια, και, αφετέρου, του άρθρου 21, παράγραφος 2, που προβλέπει ότι το κράτος μέλος υποδοχής δύναται να επαναπροωθήσει πρόσφυγα, όπως άλλωστε επιτάσσει το άρθρο 33, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης, όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι το εν λόγω πρόσωπο συνιστά κίνδυνο για την ασφάλεια ή την κοινωνία του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

- 102 Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας, που αντιστοιχεί στο άρθρο 1, τμήμα ΣΤ', στοιχεία β' και γ', της Συμβάσεως της Γενεύης, υπήκοος τρίτης χώρας αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευτεί ότι «έχει διαπράξει» σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου «πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας» ή «είναι ένοχος» πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.
- 103 Κατά το γράμμα των διατάξεων που τους προβλέπουν, σκοπός των δύο λόγων αποκλεισμού είναι ο κολασμός πράξεων που τελέστηκαν στο παρελθόν, όπως ισχυρίστηκαν όλες οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις και η Επιτροπή.
- 104 Υπογραμμίζεται, συναφώς, ότι οι επίμαχοι λόγοι αποκλεισμού προβλέφθηκαν με σκοπό να αποκλείονται από το καθεστώς του πρόσφυγα τα πρόσωπα που δεν κρίνονται άξια της προστασίας που αυτό περιλαμβάνει και να αποφεύγεται το ενδεχόμενο η χορήγηση του καθεστώτος αυτού να παρέχει σε αυτουργούς ορισμένων σοβαρών εγκλημάτων τη δυνατότητα απαλλαγής από την ποινική τους ευθύνη. Συνεπώς, δεν είναι σύμφωνη με τον διπλό αυτόν σκοπό η εξάρτηση του αποκλεισμού από το εν λόγω καθεστώς από την ύπαρξη ενεστώτος κινδύνου για το κράτος μέλος υποδοχής.
- 105 Υπ' αυτές τις συνθήκες, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας δεν εξαρτάται από το κατά πόσον ο αιτών αποτελεί ενεστώτα κίνδυνο για το κράτος μέλος υποδοχής.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 106 Με το τρίτο ερώτημα σε εκάστη των υποθέσεων, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας, εξαρτάται από έλεγχο τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- 107 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι από το γράμμα του εν λόγω άρθρου 12, παράγραφος 2, συνάγεται ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που αυτό τάσσει, ο αιτών «αποκλείεται» από το καθεστώς του πρόσφυγα και από τη συστηματική ερμηνεία της οδηγίας προκύπτει ότι το άρθρο 2, στοιχείο γ', αυτής εξαρτά ρητώς την ιδιότητα του «πρόσφυγα» από τη μη υπαγωγή αυτού στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου της 12.
- 108 Ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα για έναν από τους λόγους που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', όπως επιστημάνθηκε στο πλαίσιο της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, σχετίζεται με τη σοβαρότητα των τελεσθεισών πράξεων, η οποία πρέπει να είναι τέτοιου βαθμού ώστε ο αιτών να μην μπορεί νομίμως να ζητήσει την προστασία που περιλαμβάνει το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας.
- 109 Έχοντας ήδη λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως της σοβαρότητας των τελεσθεισών πράξεων και της ατομικής ευθύνης του αιτούντος, όλες τις περιστάσεις που προσιδιάζουν στις πράξεις αυτές και την κατάσταση του εν λόγω προσώπου, η αρμόδια αρχή δεν υποχρεούται, αν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, τυγχάνει εφαρμογής, να προβεί σε έλεγχο αναλογικότητας συνεπαγόμενο την εκ νέου αξιολόγηση του βαθμού σοβαρότητας των τελεσθεισών πράξεων,

όπως υποστήριξαν η Γερμανική, η Γαλλική, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

- 110 Υπογραμμίζεται ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας δεν συνεπάγεται τη λήψη θέσης όσον αφορά το διακριτό ζήτημα αν το πρόσωπο αυτό πρέπει να απελαθεί προς τη χώρα καταγωγής του.
- 111 Πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση στο τρίτο ερώτημα ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας δεν εξαρτάται από έλεγχο τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 112 Λαμβάνοντας υπόψη την απάντηση που δόθηκε στο τρίτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τέταρτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο σε εκάστη των δύο υποθέσεων.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 113 Με το πέμπτο ερώτημα σε εκάστη των δύο υποθέσεων, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν είναι συμβατό με την οδηγία, κατά την έννοια του άρθρου της 3, κράτος μέλος να αναγνωρίζει ότι δικαιούται άσυλο δυνάμει των εθνικών συνταγματικών

του διατάξεων πρόσωπο που έχει αποκλεισθεί από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας.

- 114 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το εν λόγω άρθρο 3 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις, για να καθορίζουν μεταξύ άλλων το ποιος δικαιούται να θεωρηθεί πρόσφυγας, υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι οι διατάξεις αυτές συνάδουν με την παρούσα οδηγία.
- 115 Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού των λόγων αποκλεισμού της οδηγίας, που συνίσταται στη διαφύλαξη της αξιοπιστίας του συστήματος διεθνούς προστασίας που αυτή προβλέπει, τηρουμένης της Συμβάσεως της Γενεύης, η επιφύλαξη του άρθρου 3 της οδηγίας απαγορεύει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που χορηγούν το προβλεπόμενο από την οδηγία καθεστώς του πρόσφυγα σε πρόσωπο που έχει αποκλειστεί από αυτό δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2.
- 116 Εντούτοις, επισημαίνεται ότι από το άρθρο 2, στοιχείο ζ', in fine, της οδηγίας προκύπτει ότι αυτή δεν απαγορεύει να ζητήσει κάποιος να προστατευτεί στο πλαίσιο «άλλης μορφής προστασίας», μη εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της.
- 117 Η οδηγία, όπως και η Σύμβαση της Γενεύης, εκκινεί από την αρχή ότι τα κράτη μέλη υποδοχής μπορούν να παράσχουν, κατά το εθνικό τους δίκαιο, εθνική προστασία που να περιλαμβάνει δικαιώματα των προσώπων, των οποίων η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα έχει αποκλεισθεί δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας, να διαμένουν στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.
- 118 Η παροχή από κράτος μέλος τέτοιου είδους καθεστώτος εθνικής προστασίας για λόγους άλλους από την ανάγκη διεθνούς προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας, ήτοι βάσει διακριτικής ευχέρειας για λόγους συμμόνιας ή για ανθρωπιστικούς λόγους, δεν εμπίπτει, όπως διευκρινίζει η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, στο πεδίο εφαρμογής της.
- 119 Αυτή η άλλη μορφή προστασίας που τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να παράσχουν δεν πρέπει, όμως, να συγχέεται με το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια της οδηγίας, όπως ορθώς τόνισε η Επιτροπή, μεταξύ άλλων.

- 120 Επομένως, εφόσον οι εθνικές διατάξεις που αναγνωρίζουν ότι δικαιούνται άσυλο πρόσωπα των οποίων η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα έχει αποκλεισθεί κατά την έννοια της οδηγίας παρέχουν τη δυνατότητα να διακρίνεται σαφώς η εθνική προστασία από την προστασία που χορηγείται δυνάμει της οδηγίας δεν αντιβαίνουν στο σύστημα που καθιερώνει αυτή.
- 121 Βάσει των σκέψεων αυτών, πρέπει να δοθεί στο πέμπτο ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 3 της οδηγίας έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αναγνωρίζουν δικαίωμα ασύλου βάσει του εθνικού τους δικαίου σε πρόσωπα των οποίων η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα έχει αποκλεισθεί δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, υπό τον όρο ότι αυτή η άλλη μορφή προστασίας δεν ενέχει κίνδυνο συγχύσεως με το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 122 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, έχει την έννοια ότι:
- το γεγονός ότι πρόσωπο ήταν μέλος οργανώσεως η οποία περιλαμβάνεται στον κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων του παραρτήματος της κοινής θέσεως 2001/931/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, λόγω της αναμείξεώς της σε τρομοκρατικές ενέργειες, και ότι είχε στηρίξει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργανώσεως αυτής δεν συνιστά αυτομάτως σοβαρό λόγο να πιστευεται ότι το πρόσωπο αυτό έχει διαπράξει «τέτοιου είδους σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα» ή «πράξεις που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών»·

- η διαπίστωση, σε τέτοιου είδους πλαίσιο, ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι πρόσωπο διέπραξε τέτοιου είδους έγκλημα ή είναι ένοχος τέτοιων πράξεων εξαρτάται από κατά περίπτωση αξιολόγηση συγκεκριμένων γεγονότων, προκειμένου να καθοριστεί αν οι πράξεις που τέλεσε η επίμαχη οργάνωση πληρούν τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι εν λόγω διατάξεις και αν η ατομική ευθύνη όσον αφορά την τέλεση των πράξεων αυτών μπορεί να καταλογισθεί σε αυτό, λαμβανομένων υπόψη των προδιαγραφών αποδείξεως που επιβάλλει το εν λόγω άρθρο 12, παράγραφος 2.
- 2) Ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας 2004/38 δεν εξαρτάται από το αν ο αιτών αποτελεί ενεστώτα κίνδυνο για το κράτος μέλος υποδοχής.
- 3) Ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β' ή γ', της οδηγίας 2004/83 δεν εξαρτάται από έλεγχο τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- 4) Το άρθρο 3 της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αναγνωρίζουν δικαίωμα ασύλου βάσει του εθνικού τους δικαίου σε πρόσωπα των οποίων η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα έχει αποκλεισθεί δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, υπό τον όρο ότι αυτή η άλλη μορφή προστασίας δεν ενέχει κίνδυνο συγχύσεως με το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια αυτής.

(υπογραφές)